

ወደ ቅድስት እየሩሳሌም ጉዞ

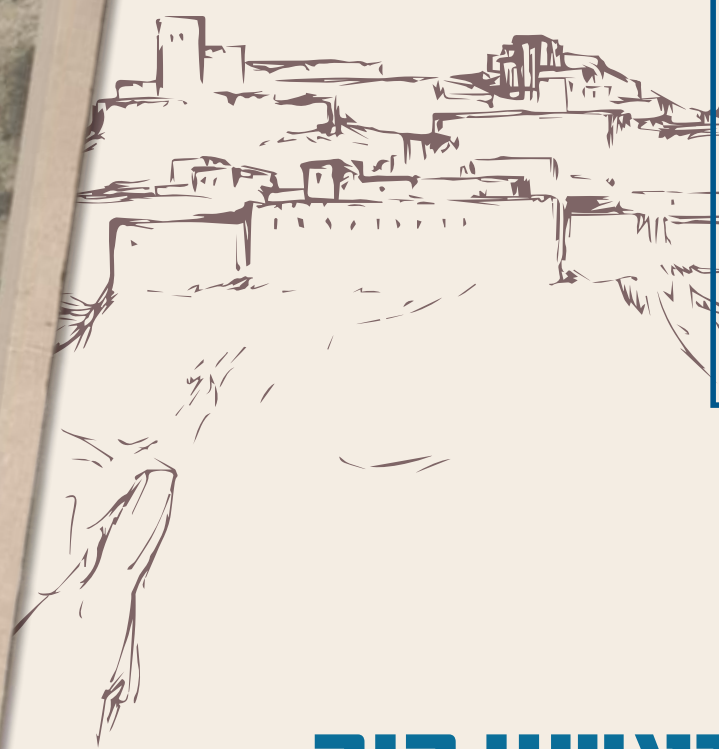
השיבה הביתה

סיפורם של
בנתה ישראל

”בְּנֵעֲרֵינוּ וּבְזַקְנֵינוּ
נֵלֵךְ בְּבֵרֵינוּ וּבְבִנּוֹתֵינוּ”
(שמות י, ט)

פרק #1

לפי הדעה הרווחת

חורבן הבית הראשון היה

תחילתה של גלות בְּתֵהּ יִשְׂרָאֵל

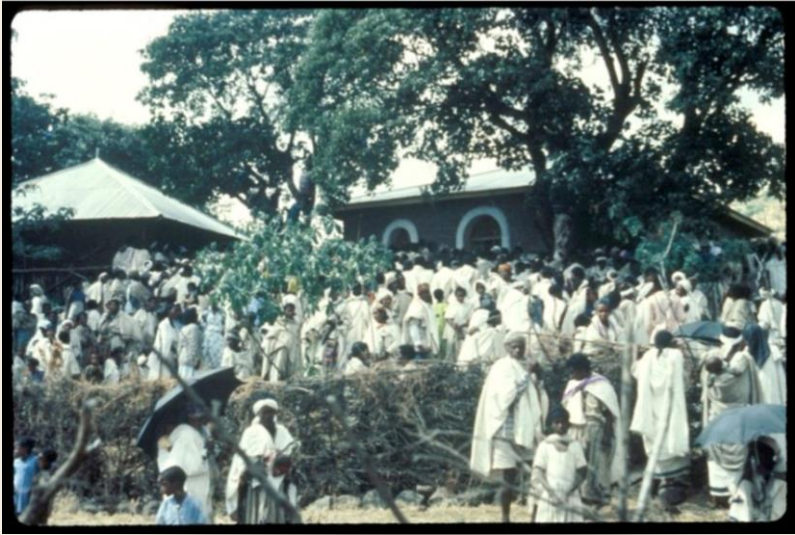
המסע דרומה

עבר דרך מצרים אל מעבר
להרי הנוש (אתיופיה)

התיישבנו בכמה
מוקדים ושמרנו על קשר
בין הכפרים היהודיים

נשמרנו מפני התבוללות ויצדנו תחושת שייכות וחיבור למשהו גדול וייחודי

הקס הוא המנהיג הרוחני

של המשפחה והכפר.
הוא מתווה את הדרך הרוחנית.

שמגלוץ'

ההנהגה הקהילתית שהייתה
מורכבת מגברים ונשים ועסקה
ביישוב סכסוכים, גישור
והשכנת שלום בין בני זוג.

"סנד"

התכנסות הקהילה פעם בשנה.
מטרת יום זה חשבון נפש אישי
וקולקטיבי. חציו הראשון בצום
וחציו השני מסתיים באכילה,
בשתייה, בשמחה, במפגש חברתי
ומשפחתי ובברכה-בשנה הבא
ב'רוסלם.

מגורים

בחרנו לגור בכפרים משלנו
ושמרנו מרחק מהאוכלוסייה
הלא יהודית.
הכפרים היו תמיד ליד מקורות
מים כדי לאפשר שמירה על
דיני טומאה וטהרה.

אין הנדדה של דתיים או חילונים

כל בְּתָהּ ישראל חייבים
לשמור את ציווי השם כדי
להיות ראויים לחזור
ל'רוסלם.

ערבות הדדית

בשגרה, בחקלאות, בשמחות ובאבלות.
כל הכפר מגויס לטובת המשפחה, בכוח אדם
ובמשאבים. המשפחה לא מתמודדת לבד.

פרק #2

מאז ומעולם ידענו שאתיופיה
היא ארץ זמנית

**הנמיהה התמידית היא
לחזור הביתה, לירוסלם**

(ג'ינ'ה ג'ינ'ה יירוֹסְלָם ג'ינ'ה)
בשר לנו , בשר לנו על ירוֹסְלָם

ጅጅ ጅጅ እየሩሳሌም ጅጅ

ירוסלם
את לפני הנל

እየሩሳሌም ከሁሉም በፊት

נך דמיינו אותה...

בִּירוֹסָלַם
יש חיי נצח

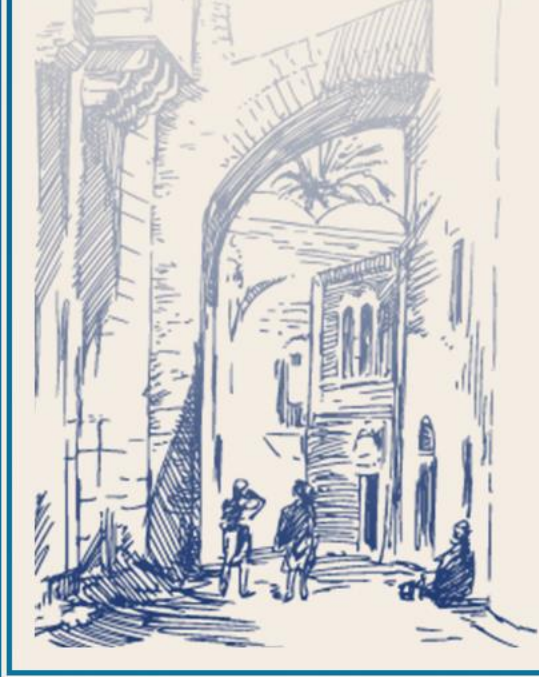
כל האנשים בִּירוֹסָלַם
הם יהודים, צדיקים,
מתנהגים ונראים כמו
מלאכים

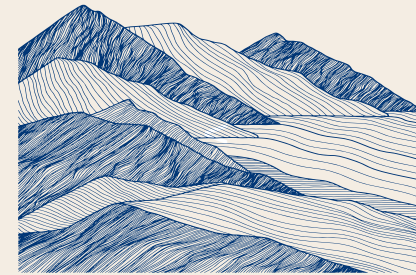
ארץ זבת חלב ודבש
(ברזים עם חלב ועם דבש)

"מה אמרו היום בחדשות
על ירוסלם?"

כשמישהו היה מגיע לכפר-מזהים
שיש לו קשר כלשהו לִירוֹסָלַם
דבר ראשון שאלו על ירוסלם.

הסיפורים על ירוסלם שעברו מזור לזור

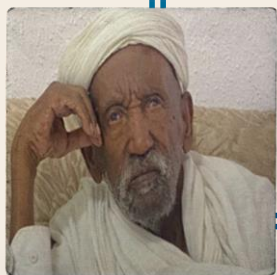
פרק #3

המסע הביתה

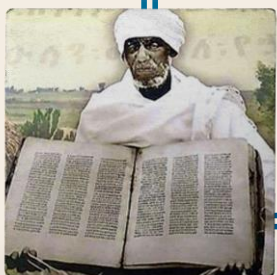

מעשה אבות סימן לבנים

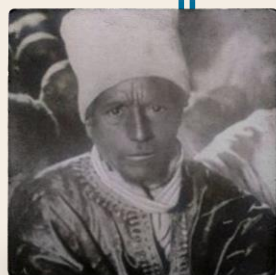
בין המנהיגים הדוחניים שהתוו את הדרך ב-150 השנה האחרונות

ליקה כהנת
קס קסטה
מנשה
{אזוד וולקיסט}

ליקה כהנת
קס יצחק
אייסו
{אזוד תנראי}

ליקה כהנת קס
טואבה מלקו
{אזוד נונדו דנביה}

ליקה כהנת קס
ברוך אדהני
{אזוד נונדו דנביה}

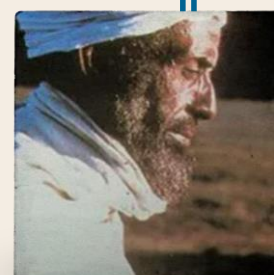
ליקה כהנת
קס סבוהו
ברוך
{אזוד תנראי}

ליקה כהנת
קס מנסה זמרו
{אזוד ווגרה}

ליקה כהנת
קס טייה אדני
{אזוד קווארה}

ליקה כהנת
קס ברהן ברוך
{אזוד נונדו דנביה}

תחילת הזרן - והקשר עם העולם היהודי

1862

ניסיון העלייה של אבא מהרי שהוביל קבוצה גדולה של יהודים מבתה ישראל במסע רגלי לכיוון ירוסלם. במסע אבא מהרי ניסה לחצות את ים סוף בדרך נס כפי שעשה משה רבנו. המסע גבה קורבנות רבים, והשורדים שבו על עקבותיהם. בשנה זו הרצל, חוזה מדינת היהודים, היה רק בן שנתיים.

1855

דניאל בן חנניה ובנו משה, מבתה ישראל, מבקרים לראשונה בארץ ישראל ונפגשים עם רבני ירוסלם

1904

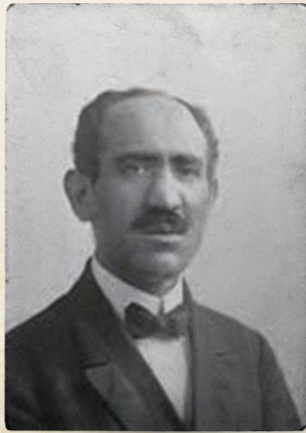
ד"ר יעקב פייטלוביץ' (תלמידו של פרופ' הלוי) מגיע אל יהודי אתיופיה, פועל בקרבם, מקים מסגרות חינוך ומכשיר את המנהיגים האזרחיים המשמעותיים של בתה ישראל

1867

פרופ' יוסף הלוי (יהודי צרפתי, מזרחן ומומחה לשפות שמיות) נשלח ע"י ארגון כי"ח לפגוש את בתה ישראל.

דמויות משמעותיות בדרך להגשמת החלום

ד"ר יעקב
פייטלוביץ
1904

- תלמידו של יוסף הלוי.
- שליחותו של יעקב פייטלוביץ הפיחה רוח של עידוד ותקווה ליהודי אתיופיה.
- הביא איתו לאירופה שני תלמידים (גטה ירמיה ותמרת עמנואל).
- בשנת 1926 הקים בית ספר יהודי באדיס אבבה, ובמקביל המשיך להפיץ את דבר יהדות אתיופיה בעולם.

פרופ'
יוסף הלוי
1867

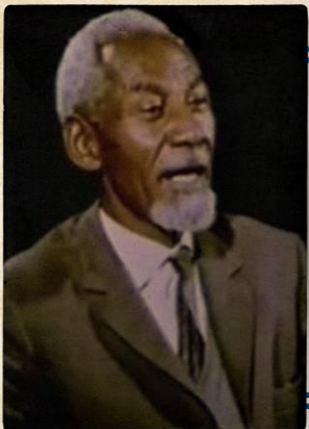
- יהודי צרפתי שנולד בתורכיה. מורה, חוקר, משורר ובלשן, פרופסור באוניברסיטת סורבון בצרפת, מזרחן ומומחה לשפות שמיות. בין היתר, דיבר געז ואמהרית.
- הלוי יוצר קשר עם קהילת "בֵּתָהּ" ישראל, ומצהיר כי זוהי קהילה יהודית אותנטית.
- כשחזר לאירופה, לקח עמו נער צעיר בשם דניאל אדהנן, כדי שיקבל חינוך מחוץ לאתיופיה. לאורך השנים, ולמרות שסבל מהתנכלויות, המשיך לעודד אחרים לפעול למען יהודי אתיופיה.

אבא מהרי
1862

- אבא מהרי היה נזיר יהודי שהקדיש את חייו לשימור היהדות ושלמות קהילת בֵּתָהּ ישראל. הוא נודע ביכולותיו ההלכתיות וכישוריו כאיש שלום ומרפא חולים.
- בשנת 1862 השתכנע אבא מהרי כי הגיעה העת שבה יקבץ האל את היהודים מקרב כל העמים אל ארץ אבותיהם (כמתואר בנבואת יחזקאל).
- 1862 רבים מקהילת בית ישראל עזבו את כפריהם והלכו, בכיוון צפון מזרח, לחוף ים סוף, במטרה לעלות לירוסלם. הניסיון לא צלח והמטרה הזו לא הושגה. רבים מהם נספו בדרך מרעב וממחלות. קהילת בֵּתָהּ ישראל רואה באבא מהרי את אחד ממנהיגיה הדגולים ומבשר העלייה.

דמויות משמעותיות מהקהילה שהיו בקשר עם יהדות העולם

יונה
בוגלה

מחנך ואיש שהיה מנהלה של רשת החינוך של בֵּתה ישראל באתיופיה. בתמיכה ועידוד של ד"ר פייטלוביץ ופרופ' תמרת עמנואל יצא ללמוד 8 שנים בישראל ובאירופה מתוך מטרה להכשיר אותו להנהגה אזרחית בקהילות באתיופיה.

בשנת 1931 חזר לאתיופיה ללמד בבית הספר העברי. היה הכוח המניע מאחורי הקמת 27 בתי-ספר כפריים, שהעסיקו מורים מאדיס אבבה ובוגרי כפר בתיה.

בהמשך הפך לשליח של בֵּתה ישראל בעולם וחיזק את הקשרים עם ראשי הקהילות היהודיות ברחבי העולם כשלנגד עיניו משימה אחת- להגשים את החלום לבֵּתה ישראל לחזור הביתה, לירוסלם.

ירמיהו
נטה

נולד בכפר פנג'ה שבדמביה לאגנניה בשנת 1888. בגיל 17 הצטרף לד"ר פייטלוביץ ולתאמרת עמנואל ללימודים בירוסלם משם עברו לפריז ומשם לבית המדרש לרבנים בפירנצה שבאיטליה. בשנת 1931 חזר לאתיופיה ושימש כמורה בבית הספר היהודי בדמביה וכמורה נודד בכפרי בֵּתה ישראל.

פרופ'
תאמרת
עמנואל

איש ציבורי, פרופסור, ומשכיל. מהאישים הבולטים ביותר שצמחו מקרב קהילת בֵּתה ישראל בעת החדשה, מכונה גם "מבשר התחייה". נולד ב-1888 בכפר אזזו הסמוך לעיר גונדר. כפר הולדתו של עמנואל התנצר לפני הולדתו ועל כן השתייך לפלאשמורה. בין השנים 1904 ל-1908 למד בפריז בבית ספר למורים של ארגון כי"ח ובהמשך בבית מדרש לרבנים באיטליה.

בגיל 27 הוסמך כרב, שוחט ופרופסור וחזר בשנת 1920 לאתיופיה.

הלפיז שאבא מהרי הזליק השפייע על כלל בתה ישראל לאורך הזורות

1970

1972 - מוקם ארגון
"התאחדות יהודי אתיופיה"

1973 - פסק הלכה של
הרב עובדיה יוסף זצ"ל

1975 - הכנסת מעבירה
את חוק השבות

1977 - בגין מורה:
"הביאו לי את אחיי
יהודי אתיופיה"

1977 - 122 עולים
ראשונים (ועסקת נשק
בין ישראל לאתיופיה)

1960

צעירים יהודים מבֵּתה
ישראל הסתננו לישראל
על גבי אוניות משא
שהובילו בשר מאתיופיה.
חלקם הגדול גורשו בידי
משרד הפנים עם הגיעם
לנמל אילת.

1960

קשרים דיפלומטיים הדוקים
בין ישראל לאתיופיה, אך
ללא השפעה של מדינת
ישראל על מצבה של בֵּתה
ישראל.

1956-1955

שתי קבוצות נערים ונערות
בֵּתה ישראל הגיעו לארץ
ולמדו יהדות ועברית בכפר
בתיה. רובם הוחזרו
לאתיופיה ועסקו בהוראה
בקרב הקהילה.

1979

בִּתְּהַ יִשְׂרָאֵל מַחְלִיטִים שֶׁהֵגִיעַ זְמַן "יְצִיאַת מִצְרַיִם" הַשְּׁנִיָּה

הם החלו במסע רגלי מפרך וקשה מנשוא, וצעדו מאות קילומטרים לכיוון סודן. ביום התחבאו בתוך יערות, ובלילה המשיכו לצעוד מכחד שייתכסו בידי שלטונות אתיופיה. מי שנתפס נכלא ועונה ולעיתים אף נגזר עליו מוות. לבד מן ההליכה המתישה סבלו הצועדים במסע משודדים בדרך, מאנסים, מצמא ורעב ומחיות טורפות.

פרק #4

מלחמת הישרדות במחנות המעבור בסודן

מחנות המעור בסודן

המוני פליטים הגיעו בשנים אלה לסודן.
קהילת ביתה ישראל הייתה שונה מכולם.

הם לא ברחו מחיים קשים.

הם היו בדרך הביתה! לידוסלם!!!

החיים במחנות היו קשים מנשוא

התנאים התברואתיים הידודים [מים שלא דאויים לשתייה],
מחסור במזון [אם התמזל מזלך זכית למרק עדשים וחתיכת לחם],
מחלות ומגיפות, העדר טיפול רפואי נאות, הצורך להסתיר את יהדותם,
והתעללות של החיילים הסודנים.

”

זיכרון אחד כזה חרוט בזיכרוני מימי נערוטי, לילה אחד החליטה
קבוצה של בוגרים לברוח מהמחנה אמרקובה לעיד גדיף,
החילים הסודנים תפסו אותם בדרך, הביאו אותם לפנות בוקר
לאמצע מחנה האוהלים כשידיהם כפותות, והעידו את ההמון.

בקבוצה הייתה אחת עם שיער ארוך שלא הסתפרה מעולם,
והם גזזו את שערה מול ההמון, **היא השתגעה במקום.**
את המראה הזה לא אשכח עד יום מותי.

”

המתנה מורטת עצבים ומבצעים חשאיים

1979-1990

מבצעי אחים

11 שנים בהן התקיימו מבצעים רבים להעלאת בְּתֵה ישראל. המבצע התבסס על טיסות מסחריות מח'רטום לאירופה ולישראל, כשבהמשך נוספו לו מבצעים ימיים ומבצעי הטסה במטוסי תובלה צבאיים.

המבצע המוכר ביותר בתקופה זו הוא מבצע משה.

1979

המוסד נכנס לפעולה

הוטל על המוסד, למצוא דרכים יצירתיות כדי לעלות את יהודי אתיופיה מסודן. על מנת להוציא לפועל את המבצע גויסו רשת פעילים מתוך הקהילה. מעת לעת, לאחר המתנה מורטת עצבים של חודשים ושנים, התקיימו מבצעים ליליים חשאיים וברי המזל הצליחו לעלות לטיסה ולהגיע לישראל.

המוסד המשיך בפעילותו עד 1990, ובכך הפך לפרק חשוב בהיסטוריה של בְּתֵה ישראל.

במהלך מוצעי "אחים" עברו בְּתָהּ יִשְׂרָאֵל מסעות ברגל, בדנו, בים, ובאוויר.

מוצע משה

פרי שיתוף פעולה: בְּתָהּ יִשְׂרָאֵל,
ישראל, אמריקאי!

והאגודה האמריקאית למען יהודי
אתיופיה - AAJ.

במהלכו היהודים הועברו בטיסות
אזרחיות של חברת התעופה TEA

ממחנות הפליטים בסודאן לבלגיה
ומשם לישראל.

ג'ורג' גוטלמן

נולד ב-1938 בעיר לייז' שבבלגיה
להורים שהיגרו מפולין.
את שנות מלחמת העולם השנייה
העביר יחד עם אחיו אצל משפחות
נוצריות ובכך ניצלו חייו. בשנות ה-70
של המאה העשרים הקים חברת
תעופה לטיסות שכר בשם
TEA Trans European Airways.

במשך השנים הפך לאיש אמון של
מדינת ישראל. כשפנה אליו המוסד
בבקשת עזרה בהטסת יהודי אתיופיה
נרתם מייד והעמיד לרשות המבצע את
מטוסי הבואינג 707 של החברה ואת
טייסיה. במשך חודש ביצעו המטוסים
35 טיסות ובהן 7,000 עולים חדשים.
לאחר שהתגלה דבר המבצע קיבל
גוטלמן איומים על חייו וחיי משפחתו
ובעקבות חרם ערבי חברת התעופה
שלו פשטה את הרגל.

החלוצים לפני המחנה

ברוך
טגנ'ה

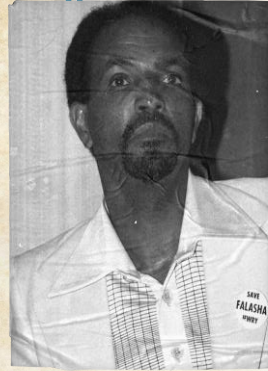
ברוך טגנ'ה נאבק ללא לאות, כנגד כל הסיכויים, לעליית יהודי אתיופיה. בזכות אישיותו המיוחדת הצליח לסחוף אחריו רבים, בארץ ובעולם. נחישותו ועוז רוחו מהווים מקור השראה נדיר.

פרדה
אקלום

היה איש חינוך מסור, שהפך למנהיג קהילתי, לוחם נועז במוסד וכורף הדרך לעליית יהודי אתיופיה דרך סודן. דמותו המרשימה משמשת מראה לסיפור ההרואי של קהילת בְּתֵה ישראל כולה.

זימנה
ברנהו

היה מחלוצי המאבק להעלאת קהילת בְּתֵה ישראל למדינת ישראל ולפתיחת שערי הארץ בפניהם. הוא היה איש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים שהקים את התשתית הארגונית במחנות הפליטים בסודאן להעלאת יהודי אתיופיה ארצה.

זנריאם
יונה

נולד בשנת 1949 באדיס אבבה. גדל על ברכי הציונות בהשראת אביו יונה בוגלה ז"ל. עוד בהיותו תלמיד תיכון באתיופיה החל את פעילותו הציונית ובשנת 1971 עלה ארצה.

בשנים 1984-2010 פעל כאיש מוסד באתיופיה וסודן ועסק בפעילות עלייה ובשליחויות מסכנות חיים שעדיין לא ניתן לפרסמן.

בין השנים 1979-1990 עלו לישראל דרך סודן כ-16,000-18,000 יהודים מִיִּתְּהַיִּשׁוּרָאן.

כ-4,000 זקנים, נשים וטף נספו.

הרוב במחנות המעבר בסודן, אך גם בדרך מאתיופיה לסודן מצמא ורעב, ממחלות ומגפות. הם לא זכו לקבורה יהודית, ולעיתים אפילו לא היה די אפר כדי לכסותם. 89 מבני הקהילה נעדרים ולא יודעים מה עלה בגורלם עד עצם היום.

נכון להיום, ממתינות באתיופיה משפחות רבות לעלות ארצה ולהגשים את החלום.

מסע השיבה הביתה עדיין לא תם

קהילת בְּתֵהּ יִשְׂרָאֵל ששודדה את התופת הניעה בסופו של דבר לירֹוּסְלָם,
כשהנספים נצודים בליבה לדור דור. שמותיהם של הנספים חקוקים על
מצבות האנדדטה בהר הרצל.

**כולנו מצפים יום יום שהנעדרים יגיעו
חזרה לירֹוּסְלָם, לארץ המובטחת.**

וּמִצָּרִים וּמִפִּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמֵעִלָּם
וּמִשְׁנַעַר וּמִחֶמֶת וּמֵאֵי הַיָּם" (ישעיהו י"א, יא).

וְהָיָה בַיּוֹם
לְקוֹנוֹ
וּמִצָּרִים וּמִפִּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמֵעִלָּם
וּמִשְׁנַעַר וּמִחֶמֶת וּמֵאֵי הַיָּם" (ישעיהו י"א, יא)

וְהָיָה בַיּוֹם
לְקוֹנוֹ
וּמִצָּרִים וּמִפִּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמֵעִלָּם
וּמִשְׁנַעַר וּמִחֶמֶת וּמֵאֵי הַיָּם" (ישעיהו י"א, יא)

וְהָיָה בַיּוֹם
לְקוֹנוֹ
וּמִצָּרִים וּמִפִּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמֵעִלָּם
וּמִשְׁנַעַר וּמִחֶמֶת וּמֵאֵי הַיָּם" (ישעיהו י"א, יא)

קרדיטים:

נתי הרניק, לשכת העיתונות הממשלתית, יהודה סיוון, שאול רחמים, ארכיון דן הדני,
האוסף הלאומי לתצלומים על שם משפחת פריצקר, הספרייה הלאומית,
זכריה יונה וזימנה ברהנו - צלמי IPPA , ארכיון דן הדני, האוסף הלאומי לתצלומים
על שם משפחת פריצקר, הספרייה הלאומית, מפה בר קריבוס, דני לימור, פרדה אקלום ז"ל.

